



Verkiezingsmemorandum 2019-2024

Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw

Situering Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw : wie zijn we en wat doen we?

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw werd in maart 2013, onder impuls van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen, opgericht. Aanvankelijk beperkte de vereniging zich tot bewonersgroepen uit Oost-Vlaams landelijk gebied. Sinds 2015 werd de werking, dankzij de gewaardeerde substantiële financiële steun van de Vlaamse overheid, over gans Vlaanderen uitgerold.

De vzw ondersteunt, informeert en inspireert bewonersgroepen die zich actief inzetten voor de leefbaarheid in hun dorp. Zij wil de belangen van de bewoners op het Vlaamse platteland behartigen en hen daardoor sterker maken.

Voorts ondersteunt de vereniging lokale besturen in hun plattelandsbeleid en stimuleert zij daarbij de betrokkenheid van bewoners. De vereniging werpt zich ook op als gesprekspartner in het uittekenen van lokaal, provinciaal en Vlaams plattelandsbeleid vanuit de ervaringen en deskundigheid van bewoners.

Naar aanleiding van de regionale, federale en Europese verkiezingen op 26 mei 2019 schrijft de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw voorliggend memorandum.

Dit memorandum wil een volwaardig partnerschap met actieve en positieve burgers stimuleren wanneer het gaat om de kansen te grijpen en de vele uitdagingen aan te pakken in de Vlaamse dorpen. Hierbij is de lokale overheid, als meest burgers nabij bestuur, vaak het eerste aanspreekpunt en de uitgesproken partner om de juiste antwoorden te bieden. Toch zijn ook zij vaak afhankelijk van het gevoerde beleid en de regelgeving van regionale, federale en Europese overheden.

Om samen resultaten te bereiken vanuit een volwaardig partnerschap, vraagt de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw volgende beleidskeuzes te maken.

1 Op Vlaams niveau

1.1 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt een ‘taskforce dorpenbeleid’ die een integraal dorpenbeleid ontwikkelt en uitvoert

1.1.1 Waarom een integraal dorpenbeleid?

De wijze waarop bewoners problemen of kansen in het dorp ervaren, is vaak een ‘**integrale**’ beleving. Zij denken niet in vakjes of in administratieve opdelingen naargelang het gaat om milieuaspecten, of over aanpak van publiek domein, of mobiliteitsknelpunten,... In de ervaring en beleving van bewoners worden dergelijke categorieën niet gebruikt. Het bestuur – zowel het lokale als de hogere overheden – is wel in dat soort vakjes opgedeeld, zowel in de regelgeving als in de interne organisatie.

Een voorbeeld dat dit illustreert.

We nemen even de dorpen Nederboelare en Overboelare, 2 deelgemeenten van Geraardsbergen, in het vizier. Beide dorpen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een zeer drukke verkeersas en verbindt de N42 (Vlaams gewest) met de N56 (Waals gewest). Beiden zijn belangrijke (economische) ontsluitingswegen voor de Zuid-Oost-Vlaamse regio. Sinds de invoering van de kilometerheffing is het zware vrachtverkeer, dat deze route als sluiptweg neemt, nog eens verviervoudigd. Het gevolg laat zich raden voor de leefbaarheid van beide dorpen. Er is niet alleen de immense hinder (lawaai, CO2-uitstoot,...) voor de vele aanwonenden maar ook de verkeersveiligheid – vooral voor de zwakke weggebruiker - is een heikel punt. Alsof dit niet voldoende is, wordt deze Vlaamse steenweg in Nederboelare ook nog eens vergast op tal van baanwinkels én de ontwikkeling van een nieuwe ambachtelijke zone staat in de steigers. Dit leidt tot extra verkeersonveiligheid, verkeersopstoppingen, verlies aan open ruimte en leegstand van winkels in stads- en dorpskern.

Burgers verenigden zich om deze onleefbare toestand aan te klagen bij diverse besturen. Het is hen vooral een doorn in het oog dat er niks gebeurt aan de (her)inrichting van de verkeersinfrastructuur. De relatie met het Agentschap Wegen en Verkeer leidt meestal tot dovemansgesprekken.

Dit is maar één van de vele voorbeelden die illustreren dat een – door burgers gevoeld - lokaal probleem vaak te maken heeft met zeer veel verschillende beleidsdomeinen en bestuursniveaus die niet noodzakelijk met elkaar overleggen vooraleer ze beslissen en tot actie overgaan. En het stoort de bewoners tevens dat zij niet – op voorhand – gehoord en betrokken worden bij de plannen van de diverse overheden.

Daarnaast moet dit integrale dorpenbeleid ‘**maatwerk**’ mogelijk maken. Ook dit is in de praktijk vaak een moeilijke oefening. Een **gelijke behandeling van dorpen betekent dat ze per definitie ongelijk worden behandeld, net omdat dorpen verschillend zijn**. Voor een gemeentelijke administratie, en ook die van andere overheden, is maatwerk lastig: uniforme sjablonen werken gemakkelijk en zijn

overzichtelijk te meten. Voor de politici is maatwerk evenzeer lastig. Niet alles moet overal en niet overal is hetzelfde zinvol. Aan burgers is maatwerk trouwens ook lastig te verkopen. De vraag is vaak: waarom gebeurt hier niet wat blijkbaar elders wel kan?

1.1.2 Wat is de opdracht van de ‘taskforce dorpenbeleid’?

Onder het voorzitterschap van de Vlaamse Minister-President, verantwoordelijk voor het algemeen Vlaamse beleid, ontwikkelt de taskforce een **integraal dorpenbeleid**. Dit integraal dorpenbeleid verbindt en overstijgt enerzijds de Vlaamse sectorale beleidsmaatregelen en anderzijds de aanpak van de andere beleidsniveaus (gemeenten, provincies, federaal en Europees) die een rechtstreekse impact hebben op de leefbaarheid van de dorpen. Dit dorpenbeleid maakt duidelijke en gedurfde (politieke) keuzes en legt heldere en transparante kaders vast. Deze keuzes en kaders resulteren dan best in een gecoördineerde en consistente **regelgeving** die (nog) voldoende ruimte laat om lokaal ‘maatwerk’ te leveren én te ‘experimenteren’.

Misschien verheldert volgend (fictief) voorbeeld één en ander. We bedienen ons hier even van de nieuwe visie op het Vlaamse ruimtelijk beleid. In een Vlaams dorp ligt er een stuk grond die zich perfect leent om een ‘hoogbouw’ (lees maximaal 6 bouwlagen) te realiseren zonder afbreuk te doen aan het dorpskarakter. Dit ligt echter niet in - momenteel vastgelegd - woonuitbreidingsgebied. Maar de dorpsbewoners kunnen zich, na constructief overleg met de bevoegde instanties, vinden in de plannen op voorwaarde dat er op de gelijkvloerse verdieping van deze hoogbouw zich nieuwe voorzieningen kunnen vestigen en binnen de dorpskern ook een extra publieke (groen)ruimte wordt ontwikkeld naar de wensen van de dorpsbewoners. En er wordt tevens afgesproken dat de dorpsbewoners deze publieke ruimte mee beheren. Is dit louter sciencefiction? Liefst gaat deze ontwikkeling ook gepaard met het – op voorhand - in kaart brengen van de verwachte positieve en negatieve effecten.

In afwachting van dit integraal dorpenbeleid vraagt de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw dat geplande Vlaamse (en federale) maatregelen gepaard gaan met een ‘dorpenoets’. Deze dorpenoets brengt, zoals hierboven reeds gesteld, de verwachte effecten in kaart die de leefbaarheid – op diverse domeinen - van het dorp in positieve en eerder negatieve zin beïnvloeden.

1.1.3 Wie maakt deel uit van de ‘taskforce dorpenbeleid’?

Deze taskforce dorpenbeleid, op Vlaams niveau en onder het voorzitterschap van de Minister-President, is een breed verband. Volgende actoren zitten best rond de tafel:

- experts uit verschillende Vlaamse departementen/agentschappen, bevoegd voor (deel)materies die een impact hebben op de dorpen;
- noodzakelijke vertegenwoordigers van de diverse bestuursniveaus (gemeenten, provincies en federaal);

- vertegenwoordigers van het middenveld die het ‘burgerinitiatief’, met als doelstelling de leefbaarheid in de dorpen te versterken, representeren;
- andere stakeholders zoals vertegenwoordigers van kleine en middenstandsondernemingen alsook experts uit kennisinstellingen,...

1.1.4 Een substantieel ‘dorpenfonds’ als sluitstuk van dit dorpenbeleid

Naast een onontbeerlijk dorpenbeleid dient er zich ook een heus ‘dorpenfonds’ te ontwikkelen. Niet zo lang geleden werd het Plattelandsfonds geïntegreerd in het Vlaams fonds voor de stimulering van (groot)stedelijke en plattelandsinvesteringen. Maar is hierbij een minimaal bestedingspercentage gevrijwaard voor plattelandsinvesteringen? Daarnaast vragen we extra aandacht voor:

- een voldoende **basisfinanciering** van de lokale besturen door de Vlaamse en federale overheid. Onder andere het Gemeentefonds is dringend toe aan een actualisatie van de verdeelcriteria. De criteria ‘Open ruimten en ‘sociale maatstaven’ verdienen een grotere impact bij de verdeling van de basisdotatie;
- een voortzetting, en liefst uitbreiding, van de **Plattelands- en Leadersubsidies** die ingezet worden voor het dynamiseren van leefbare (dorps-)kernen. Daarenboven vragen we deze financiële middelen ook toegankelijker te maken voor het lokale burgerinitiatief. Dit begint vaak al bij het organiseren van informatie- en inspiratiemomenten voor potentiële belanghebbenden. Deze gaan meestal door overdag tijdens wekdagen. Vrijwilligers die het burgerinitiatief trekken, hebben dan doorgaans meestal andere verplichtingen. Ook de financiële drempel – we denken hierbij vooral aan de co- en prefinanciering - en de dossierlast zorgen ervoor dat burgerinitiatieven hoogstens het predicaat ‘partner’ halen en pas in tweede instantie worden betrokken bij de opmaak en uitwerking van de projecten. Ze zijn bijgevolg nog te veel lijdend en meewerkend voorwerp in plaats van onderwerp.

1.2 Een integraal dorpenbeleid noodzaakt een participatieve bestuurs- en organisatiecultuur én een (ver)nieuw(d) instrumentarium om burgerkracht volwaardig en structureel in te zetten

1.2.1 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw huldigt een participatieve bestuurs- en organisatiecultuur

Participatie is momenteel het bestuurlijke modewoord. Maar om de daad bij het woord te voegen, dient er nog heel wat water naar de zee te lopen. Zowel mandatarissen als medewerkers dienen bij deze bestuurlijke cultuuromslag ondersteund en gestimuleerd te worden. Denken we maar aan informatie en vorming over participatiemethodes en –instrumenten, zoals wijk- en dorpsraden met eigen bevoegdheden, burger- en wijkbudgetten, online participatietools, het recht om uit te dagen, een participatie-ambtenaar,...

Hier ligt een belangrijke opdracht voor de Vlaamse overheid.

Bij initiatieven die van lokale overheden komen willen wij, de burgers en burgerverenigingen, vroeg betrokken worden bij de beleidsdossiers die het Vlaamse dorp aanbelangen. We vragen dat het Vlaamse beleid deze wens faciliteert en ondersteunt.

Tevens vragen we een herdenking van de sectorale manier van werken van (klassieke) adviesraden. Zij moeten een opener inspraakorgaan worden en de ruimte krijgen om te experimenteren.

1.2.2 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt een ‘Steunpunt voor burgerparticipatie en co-creatie’

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw ziet in deze bestuurlijke cultuuromslag een belangrijke opdracht voor de Vlaamse Landmaatschappij weggelegd. We vragen de oprichting van een Vlaams ‘**steunpunt**’, binnen de schoot van de Vlaamse Landmaatschappij, die bovenstaande gewenste omslag - en dit op verschillende niveaus succesvol kan ondersteunen en realiseren. Deze ondersteuning geschiedt best niet alleen op het niveau van haar eigen beleidsverantwoordelijken en medewerkers maar vooral op die van de lokale mandatarissen en ambtenaren. En voor alle duidelijkheid willen we hierbij ook vermelden dat ook burgerinitiatieven toegang moeten hebben tot dit steunpunt. In dit steunpunt is een belangrijke taak weggelegd voor de **kennisinstellingen**. Binnen dit steunpunt wordt niet alleen wetenschappelijke kennis verzameld maar worden tevens opgebouwde ervaring en sterke praktijkvoorbeelden gedeeld. We denken hierbij aan lerende netwerken.

1.2.3 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt meer ruimte om te experimenteren en grotere flexibiliteit binnen de procedures

Uit al het voorgaande lijkt dit misschien een evidentie maar toch willen we het nog eens apart benoemen. Echte experimenteeruimte en minder regels en procedures zijn een must.

Deze regels en procedures zijn immers vele burgerinitiatieven een doorn in het oog en werken vaak enorm vertragend. Het moet sneller en wendbaarder. Als illustratie denken we hier aan experimenteel (verregaand) medebeheer van publieke dorpshuizen door lokale bewoners, een voorbeeld van publiek-civiele samenwerking. Burgers die niet alleen de handen uit de mouwen steken om het dorpshuis te verfraaien maar tevens organisatorische taken, zoals reservatie- en stockbeheer, op zich willen nemen. Afhankelijk van het lokaal bestuur en haar administratie moeten er vaak heel wat horden worden genomen. Moeten kleine verfraaiingswerken eerst gevraagd (administratieve mallemlen) en goedgekeurd (door bestuur) worden of kan een eenvoudige melding? Kan er klein materiaal aangekocht of ter beschikking gesteld worden zonder eerst de Wet op de Overheidsopdrachten door te moeten? Krijgen actieve burgers

toegang tot de digitale reservatietool van de lokale overheid? Krijgen burgers de verantwoordelijkheid over de sleutel én kunnen zij over een werkingsbudget beschikken?

1.3 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt verder in te zetten op een Gecoördineerd Vlaams Vrijwilligersbeleid

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw is een echte vrijwilligersbeweging. Vrijwilligers verdienen het goed omkaderd en beschermd te worden. Het vrijwilligerswerk ontwikkelt zich voortdurend, onder andere op regelgevend vlak. Daarom is een sterk Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw onontbeerlijk voor (kleine) organisaties als de onze.

1.4 Tot slot vraagt de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw de Vlaamse overheid de organisatie volwaardig te erkennen én structureel en recurrent (financieel) te ondersteunen

Sinds enkele jaren mag onze vereniging jaarlijks rekenen op een fel gewaardeerde bijdrage van de Vlaamse overheid, en dit via een projectsubsidie van de Vlaamse Landmaatschappij i.h.k.v. het geïntegreerd plattelandsbeleid.

Maar op vandaag stoot de vereniging tegen de grenzen van deze projectsubsidie en hebben we nood aan een substantiële en recurrente **financieringsbron** om onze werking te **continueren** en te verbreden/verdiepen. Meer middelen stellen ons in staat via maatwerk onze lokale bewonersgroepen beter te ondersteunen. Maar vooral kunnen we dan via extra personeelsinzet onze werking van nabij in alle Vlaamse provincies implementeren.

2 Op federaal niveau

2.1 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt een heldere en transparante Vrijwilligerswet

De Vrijwilligerswet moet in de eerste plaats de vrijwilliger beschermen én het vrijwilligerswerk zuiver houden. Een nieuwe wetgeving – statuut ‘Verenigingswerk’ - die betaald vrijwilligerswerk mogelijk maakt voor bepaalde doelgroepen in welbepaalde vrijwilligerscircuits, lijkt ons geen stap voorwaarts. Tevens zien we evoluties, bv. een terugwijkende overheid, die een risico op instrumentalisering inhouden en kunnen leiden tot misbruik van vrijwilligers. Vrijwilligers kunnen ingezet worden ter ondersteuning van openbare dienstverlening maar mogen nooit de kerntaken van de betaalde professional vervangen. Meer nog, inzet van vrijwilligers vraagt ook veel professionele ondersteuning.

Iedereen moet kunnen 'vrijwilligen' maar er bestaan nogal wat **drempels** voor bepaalde doelgroepen die het vrijwilligerswerk bemoeilijken. Denken we maar aan werklozen en langdurig zieken die een meldingsplicht hebben. Dit lijkt ons niet meer van deze tijd en daarom vragen we deze meldingsplicht af te schaffen.

2.2 De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt een 'lightversie' van de vzw-wetgeving

Heel wat bewonersplatformen en dorpsraden, nu actief als feitelijke vereniging, overwegen een vzw-statuut om hun bestuurdersrisico's beter te kunnen indekken. Maar de alsmear toenemende **vzw-verplichtingen** en de kennis ervan, zijn een lastige horde om te nemen. Dit is zeker het geval voor kleine burgerinitiatieven die rusten op de schouders van enkele vrijwilligers - die liever bezig zijn met de inhoud - is de huidige vzw-wetgeving eerder een last dan een lust.

We vragen dan ook de vzw-wetgeving verder te laten ontwikkelen in de richting van meerdere categorieën van vzw's, gebaseerd op zeer concrete en meetbare **criteria**. Nu wordt de kleinste (vrijwilligers-) vzw behandeld als een zeer grote (professioneel beheerde) vzw. Zo denken we dat er absoluut een 'lightversie' mogelijk moet zijn op maat van heel kleine lokale burgerinitiatieven.

3 Op Europees vlak

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt dat het Europees Plattelandsbeleid, binnen een duidelijk en niet te stringent kader, voldoende middelen voorziet om een dorpenbeleid te financieren dat door de regio's verder wordt ingevuld. Deze beleids optie – de kernversterking van plattelandsdorpen – hoort thuis in de volgende PDPO-beleidsperiode (PDPO IV).